

Bokredaktör: Gun Berfelt

Svårt för BVC att arbeta med barn som far illa

Dagmar Lagerberg. **Barn som far illa – ett dilemma för barnhälsovården.** 272 sidor. Uppsala, Barnhälsovården, Akademiska barnsjukhuset, 1998. ISBN 91-506-1273-5

Recensent: Ragnhild Kornfält, docent, barnhälsovårdsöverläkare, Barn- och ungdomscentrum, Universitets-sjukhuset i Lund.

Barn i Sverige har i allmänhet mycket bra levnadsförhållanden. Det finns dock undantag. Varje år anmäls till socialtjänsten flera fall av fysisk och psykisk misshandel, sexuella övergrepp, försummelse och vanvård av barn. År 1993 var 10 000 barn och ungdomar – ca 0,5 procent av populationen mellan 0 och 18 år föremål för utredning enligt §50 Socialtjänstlagen. Ändå får socialtjänsten och samhället i övrigt långt ifrån vetskap om alla barn som far illa, enligt vad flera svenska undersökningar visat.

Dagmar Lagerberg har studerat barnvårdscentralernas (BVC) förmåga att identifiera barn som far illa. BVC, som når alla barn i Sverige från 0–6 års ålder och ser varje barn minst 20 gånger under de första sex levnadsåren kan antas ha unika möjligheter att förebygga och upptäcka även psykosociala problem.

Enkät till BVC

BVC-sjuksköterskorna ombads gå igenom alla sina barn i åldern 0–6 år och beskriva barn som de var oroliga för, dvs om »Du för närvarande misstänker att barnet riskerar att skadas fysiskt eller psykiskt eller Du tror att barnet inte får sina grundläggande behov tillgodosedda av den som barnet bor med. Det kan också vara att Du känner oro för ett barn samtidigt som Du har svårt att peka på någon särskild orsak ... Utgå från Din egen samlade erfarenhet och kunskap, lita på Din egen känsla». Enkätformulär sändes till samtliga BVC i Sverige 1995.

Målgruppen för undersökningen var barn födda 1989–1995. Av landets 288 kommuner kunde 34 av olika skäl inte delta. Drygt hälften av knappt 3 000 ut-

sända enkäter besvarades. Den befolkningspopulation 0–6 år som täcktes av undersökningen var drygt 400 000. Orsakerna till bortfallet analyserades ingående.

Ett-två av 100 barn i åldern 0–6 år far illa

Den genomsnittliga prevalensen av barn som far illa kunde beräknas till 1,5 procent med stora individuella skillnader mellan olika kommuner och BVC. Prevalensen ökade med åldern. Den var högre hos pojkar än hos flickor, högre om BVC-sjuksköterskorna hade längre tids erfarenhet av BVC-arbete, utbildning kring barn- och ungdom och arbetade större delen av sin arbetsdag med barn. Sociala problem och bristande om-sorg angavs oftast som orsak till oro. Fysisk misshandel och sexuella övergrepp utgjorde tillsammans knappt en tiondel.

Situationen bedömdes som mycket eller ganska allvarlig i en tredjedel av fallen och inte så allvarlig eller svårbedömd i övriga fall. Konsultation med socialtjänsten hade förekommit i knappt hälften av fallen. BVC arbetade ensamma med problemen i vart fjärde fall. Anmälan enligt §71 hade gjorts i drygt 10 procent.

BVC och socialtjänsten

Författaren bedömer med utgångspunkt från de fallbeskrivningar som distriktssköterskorna givit att anmälan till socialtjänsten enligt §71 borde gjorts mycket mer frekvent. Man anmäler vid misstanke om fysisk misshandel eller sexuellt övergrepp men sällan vid enbart omsorgssvikt. Det ligger mindre nära till hands att anmäla om man själv anser sig ha goda möjligheter att hjälpa familjen eller om man inte tror att socialtjänsten kan hjälpa.

Samarbetet med socialtjänsten upplevs ofta som bristfälligt. Många BVC-sjuksköterskor önskar en närmare samverkan och efterlyser gemensamma handlingsprogram, riktlinjer och vårdplaner. Man anger också den splittrade och tunga arbetssituationen i primärvården vara ett hinder för en god insats för barnen.

Kan BVC göra mer?

Den totala prevalensen av barn som far illa är låg framtagen med denna metod, och andra studier, där man t ex tar forskollärarna till hjälp, ger högre prevalens. Kan BVC göra mer? Sviker

BVC föräldrarnas förtroende om de anmäler? Det är svåra beslut att ta. De kräver mod och omdöme. Författaren är mycket lyhörd för problematiken men kommer med förslag som kan leda till ökade insatser för barn som far illa.

Värdefull kunskapskälla

Dagmar Lagerbergs rapport är ett mycket gediget arbete och en synnerligen värdefull kunskapskälla för alla som arbetar med eller har ett administrativt ansvar för barn inom landsting och kommun. •

Bok om demens lovvärt initiativ från Socialstyrelsen

Jane Cars, Birgitta Zander. **Samvaro med dementa. Råd till anhöriga och vårdbiträden om förhållningssätt.** 128 sidor. Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1998. ISBN 91-7205-163-9.

Recensent: Benny Fhager, överläkare, Äldrepsykiatri, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Mölndal.

Under 1990-talet har vården av dementa och dess speciella problematik kommit i förgrunden. Tidigare har demensvården varit något av en lågstatusgren av vården. Nu är det snarast tvärtom.

Demens och dess speciella problematik och omvårdnadsproblem har kommit i fokus såväl i vårddebatten som i massmedie- och kulturdebatten. Gösta Bohman, Ronald Reagan, Maj Fant och olika satsningar på »hjärnåret» m m har bidragit till detta.

Socialstyrelsens nya generaldirektör Kerstin Wigzell har skrivit förord till boken »Samvaro med dementa». Hon menar att det är viktigt att öka förståelsen för de människor som drabbas av demens och kunskapen om hur de samspekar med sin närmaste omgivning. Boken är riktad till anhöriga och vårdpersonal och handlar om förhållningssätt gentemot den demente patienten.

Som läkare med äldrepsykiatrik